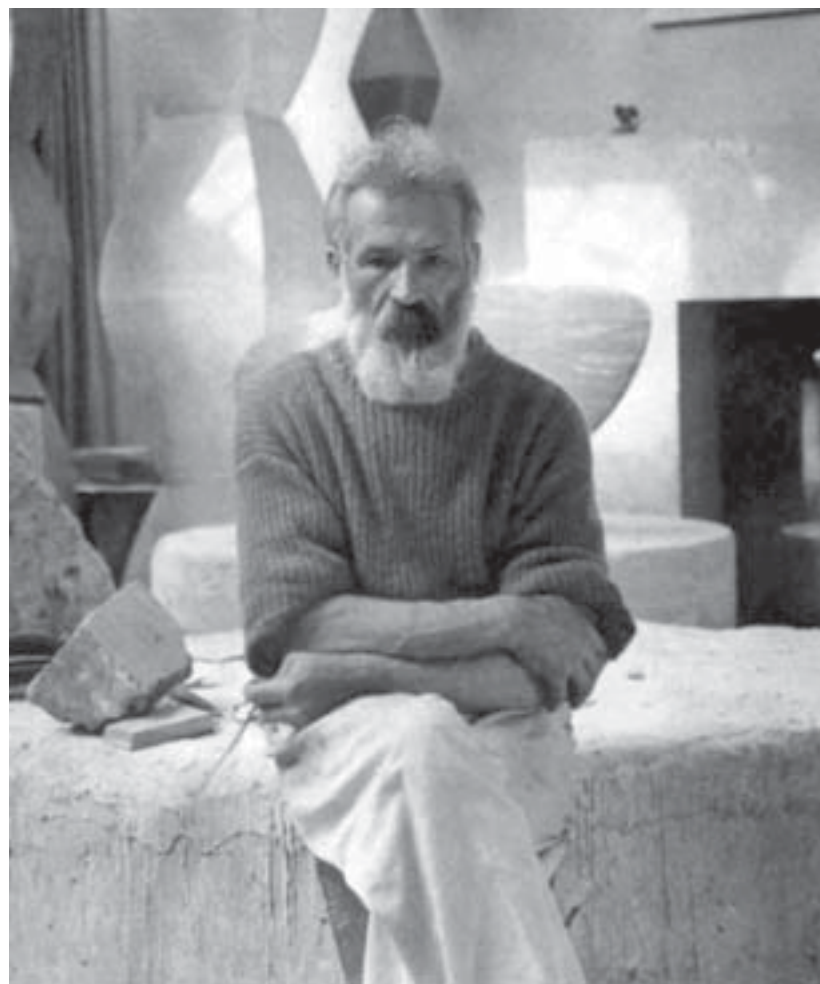

Brâncuși și horstul

Emilia DEMARCHI

Luna februarie poartă cu sine amintirea trează a doi fii ai neamului românesc, uniți printr-o traică și memorabilă prietenie. O prietenie începută la Paris, în 1910, și care nu se va stinge nicicînd. I-am numit aici pe Constantin Brâncuși și Vasile Georgescu Paleolog. Doi oțeni. Primul - răsărit din plămada Hobiței, la 19 februarie 1876, și dispărut la Paris, în oaza din înfundătura Ronsin, la 16 martie 1957; al doilea - născut în satul Tei, comuna Corbu, la 23 septembrie 1891, și înecînd din viață la Craiova, la 12 februarie 1979. Cel dintîi - zdruncinînd toate "izmele" artei, prin sculptura sa innoitoare; cel de-al doilea - evidențiindu-se drept cel mai profund și mai constant brâncușiolog român. Într-un articol intitulat "Horstul", publicat în revista "Contemporanul" în aprilie 1974, Geo Bogza scria: "V. G. Paleolog se bucură de marele privilegiu de a fi fost mulți ani de zile prieten cu Brâncuși, spunîndu-și unul altuia «mă». Mi se pare că nici un titlu de glorie nu-l poate întrece, într-o ordine sentimental românească, pe acela ca Brâncuși să-și fi spus «mă». [...] Vatra pe care Brâncuși își pregătea prînzul rustic a devenit piesă de muzeu. Dar amintirile extraordinarului bătrîn de la Craiova? Cineva, un om sau mai mulți, ce și-ar propune să afle cum a fost o lume care a dispărut de mult, ar trebui să le culeagă, să le păstreze, să lase o mărturie despre acest horst omnesc, martor al altor vremi, al altor ere".

erau, iată, liberi să acționeze... Pe timpul vieții, Brâncuși numai mie îmi îngăduise să scriu; așa se face că am dat la iveală cele trei opusculi: *Constantin Brâncuși* (Ed. Ramuri, Craiova, 1938), *A doua carte despre C. Brâncuși* (Ed. Ramuri, Craiova, 1944) și *C. Brâncuși* (Ed. Forum, București, 1947).

- **Așadar, înția carte scrisă despre Brâncuși vă aparține și, mai mult, după cite cunos, a fost tipărită pe propria dumneavoastră cheltuială. Cea de-a treia, în speranța de a-l face cunoscut întregii lumi, ați redactat-o în limba franceză... Vă rog să-mi permiteți, domnule Paleolog, să citez cuvintele lui Sidney Geist, care este unul dintre cei mai buni comentarii ai operei lui Brâncuși: "În 1947, prietenul său [al lui Brâncuși], V.G. Paleolog, publica la București o monografie Brâncuși care, din nefericire, nu s-a bucurat de suficientă putere de difuzare; ea ar fi putut să împiedice ca dezbaterile despre sculptor să alunece pe panta miturilor care au circulat o vreme în jurul persoanei lui, făcînd din el figura unui «țaran la Paris, a unui artist singuratic, de-a pururi închis în atelierul său» sau a unui «admirator devotat al lui Milarepa, sfîntul din Tibet».**

- Am trăit atîta vreme în Occident... prima mea soție, Cecile, era franțuzoaică; a doua, Clelia, pe care o cunoști și dumneata, este italiancă... Prin urmare, am cunoscut destul de bine mentalitatea occidentalilor despre artă și lume, capacitatea lor de a pătrunde în

esența lucrurilor, de a o interpreta, și pot spune, cu mîna pe inimă, că nu prea au puterea și răbdarea de a coborî treptele esențelor, acest lucru fiind înzestrarea omului din Orient. Ei bine, simțind primejdia care urma să se abată asupra omului Brâncuși, am scris această carte în franceză, cu speranța de a-l apăra și a-l pune la adăpost pentru cele ce puteau să iasă la lumina ziarului, formulate de te miri cine, mai mult sau mai puțin cunosători ai artistului și ai operei sale... Războiul se terminase de doi ani, o mare dezordine bîntuia prin Europa, relațiile normale care sînt între state pe timp de pace încă nu-și găsiseră făgașul, poșta funcționa rău, foarte rău. Eu am trimis cîte un exemplar cunoștințelor mele din epoca pariziană.

Unele dintre ele mi-au confirmat primirea, altele nu; cine știe, probabil multe cărți s-au pierdut pe drum. Deci, iată, aceasta a fost marea mea neșansă și, indirect, a prietenului meu; l-aș fi scutit de atîtea greșite interpretări. Dar, știu cum e: "adevărul iese la lumină cu undelemnul la suprafața apei" - așa că, înțetul cu înțetul, adevărul despre Brâncuși și opera sa a început să fie definit în mod just. Să mergem mai departe... În anul 1957, la Paris, chiar în anul morții sculptorului, a apărut la Editura "Cahiers d'Art", *Hommage a Constantin Brancusi*, cuprinzînd texte semnate de cei mai importanți critici de artă și artiști, cum ar fi: Zervos, Argan, Calder, Welcker, Peggy Guggenheim, Jaffé, Fierens, Venturi, Marchiori etc. Tot în același an, 1957, la Londra, a apărut

cartea lui David Lewis, *Brancusi* (Ed. Tiranti), urmată în Italia de placheta lui Ezra Pound, *Brancusi* (All'Insegna del Pesce d'Oro, Milano, 1957). În Spania, iese de sub tipar opusculul lui George Uscătescu, *Brancusi* (Atenéo, Madrid, 1958, colecția "O crece o muere"). În 1959, apare cea mai bună monografie despre Brâncuși, aparținînd doamnei Carola Giedion-Welcker, *Constantin Brancusi* (Editions du Griffon, Neuchâtel, Elveția). Mai amintesc apariția, în anul 1963, la Paris, a volumului prietenului meu, Ionel Jianu, *Brancusi* (Ed. Arted), monografie adusă la zi, furnizînd o mulțime de date ce lipseau pînă atunci. Așa că, după cite îți poți da seama, într-o perioadă de șase ani s-a înregistrat o explozie de cărți scrise în limbile franceză, engleză, germană, spaniolă, italiană, cuprinzînd tot spectrul cultural european și mondial. Urmare acestei explozii, denumită "fenomenul Brâncuși", era cazul să ne trezim și noi, imediat, mai cu seamă că România era țara-mamă a celui mai mare sculptor al lumii, într-o continuă devenire.

- **După cum ați spus mai devreme, de la moartea artistului se împlinesc zece ani. Acum era rîndul nostru să ne arătăm respectul față de Brâncuși și, în consecință, am organizat primul colocoliu omagial. A cui a fost inițiativa?**

- Nu a fost inițiativa unei singure persoane... a fost gîndul entuziast al unui grup de oameni de artă, cu funcții. Numesc aici pe academicianul Oprescu, pe sculptorul Jalea - președintele Uniunii artiștilor plastici -, pe criticul Dan Hăuică, pe Ion Frunzetti, Barbu Brezianu, pe arhitectul Doicescu și alții... Toți au dorit ca România să găzduiască acest colocoliu, fiind înția noastră ieșire, după perioada războiului, în lumea marilor idei...

- **Colocoliul Brâncuși s-a deschis în ziua de 13 octombrie 1967, cu un concert la Ateneul Român, unde s-a cîntat "Coloana infinită" a lui Olah. Ce ne puteți spune despre prezența invitaților din străinătate, ne-am bucurat de o participare largă a acestora?**

- Au sosit peste o sută de personalități, începînd cu Jacques Lassaing (președintele Asociației internaționale a criticilor de artă), domnul Lieberman (directorul Muzeului de artă modernă din New York), Sidney Geist, René de Solier, Giuseppe Marchiori, Carola Giedion-Welcker, Palma Bucarelli (directoarea Muzeului de artă modernă din Roma), pictorul de origine română, Eugen Drăgulescu (un mare prieten de-al meu, care trăiește la Roma), împreună cu soția - o frumoasă olandeză, cam înaltă, dar așa-i era și cul - și nu ultimii, familia Istrati, Natalia și Alexandru.

- **Ce i-a determinat să vină, să ne viziteze?**

- Nu trebuie să uităm că toți l-au cunoscut pe Brâncuși, cu mici excepții;

toți erau mari admiratori ai operei marelui nostru sculptor și atunci, cred că dintr-o pornire entuziastă, au dorit să ne cunoască mai bine țara și, indirect, să-l înțeleagă corect pe Brâncuși... Al doilea motiv, după părerea mea, a fost de ordin politic: România începuse să se deschidă spre Occident, eram primii din lagărul socialist care stabiliserăm relații cu Republica Federală Germană...

- **Revenind la colocoliu, a urmat deschiderea unei expoziții Brâncuși, cu opere existente în țară...**

- Expoziția s-a numit "Pictura și sculptura românească", și a fost deschisă de Ion Irimescu. Brâncuși a fost prezent cu: "Rugăciunea", "Cumințenia pămîntului", "Prometeu", "Domnișoara Pogany", "Portretul lui Dărăscu", "Somnul", "Supliciu", două capete de copil și un montaj cu fotografiile din atelierul parizian...

- **O parte din lucrări a lipsit...**

- Ai dreptate... Au lipsit: "Ecorșul", "Vitellius", "Coapsa" (toate de la Craiova); de asemenea, bustul lui Stănescu (de la Buzău), "Cap de fetiță", bustul lui Ion Georgescu-Gorjan. Fără aceste lucrări, prezența străină a fost lipsită de posibilitatea de a cunoaște complet începuturile artei lui Brâncuși...

- **Au fost și comunicări...**

- Da... citez cîteva nume: Jacques Lassaing, Giulio Carlo Argan, Carola Giedion-Welcker, René de Solier, Palma Bucarelli, Nurullah Berk, Petre Comarnescu, Argintescu-Amza și alții... nu-mi mai vine acum în minte... a, da... Ion Frunzetti, Dan Grigorescu, Valeriu Răpeanu, Barbu Brezianu, arhitect Anton Dămboianu, arhitect Octav Doicescu... Au fost și emoționante amintiri aduse de Constantin Antonovici - sculptor din New York, care a lucrat cu Brâncuși nouă ani - și de Bohdan Urbanowicz, pictor polonez care l-a vizitat de atîtea ori pe marele nostru artist...

- **Am reușit ce ne-am propus prin acest colocoliu?**

- În parte, cred că da... Colocoliul s-a închis la data de 15 octombrie 1967. A durat aproape trei zile, timp în care am putut să ne facem cunoscuți ca popor, să etalăm unele lucrări de tinerete ale lui Brâncuși, să arătăm și alte frumuseți ale patriei noastre. S-a organizat un tumeu pentru invitați: Tîrgu-Jiu, Sibiu și Bucovina. Cum era de așteptat, am ales Tîrgu-Jiu împreună cu Comarnescu, Frunzetti, Drăgulescu, Geist, Argan, Welcker, Antonovici, Bucarelli, Doicescu și alții, pe care nu-i mai amintesc. Am fost acolo, încă o dată, am atins Coloana fără sfîrșit, gîndul lui Brâncuși, și sînt fericit că ne situăm printre primii care au început elucidarea elementelor românești din opera brâncușiană, ele aparținînd unui stil inconfundabil în galeria universală.

Fin vol. în mss. "Convorbiri cu V.G. Paleolog" (Adaptare Emilia de Marchi-Eleancu)

Arta, un dialog între generații

Anca-Maria DOBRI

Muzeu de Artă, în colaborare cu Ordinul Arhitecților din România, filiala Brașov, Covasna, Harghita, a vernisat miercuri, 20 februarie, o expoziție de artă plastică ceva mai deosebită, intitulată "Legături de sine/ In the blood", în fapt, un dialog peste generații între George Matei Cantacuzino, personalitate polivalentă, unul dintre marii arhitecți din perioada interbelică, și nepoata sa, Ilinca Rowell-Cantacuzino, artist plastic din Marea Britanie. Chiar dacă nu l-a cunoscut decît prin intermediul amintirilor bunicii și al lucrărilor de artă, Ilinca Rowell-Cantacuzino și-a propus să aducă un omagiu bunicii lui și să reazeze opera sa în circuitul valorilor din cultura

românească. Excepționalitatea evenimentului decurge din punerea în scenă a unei întîlniri imposibile care sfidează timpul și spațiul. Prin juxtapunerea lucrărilor lui George Matei Cantacuzino celor realizate de nepoata sa, se realizează un studiu sentimental și subiectiv al relației dintre cei doi artiști, relevînd multiple afinități, în poșia unor destine diferite. "Este o expoziție importantă, o dată pentru că a venit la Brașov și, în al doilea rînd, pentru gestul în sine, pentru expunerea în sine care, dacă este urmărită cum trebuie, îți dai seama de subtilitatea lui și a dialogului de peste ani care, totuși, este găzduit în aceeași sferă de spiritualitate, și anume genialitatea omului multicultural, gen Omul Renașterii. Din punct de vedere artistic e o bucurie. Noi sîntem prezenți aici prin breasla din care facem parte și din care încercăm, promovîndu-l (n.r. - pe George Matei Cantacuzino), să punem în evidență valorile care l-au creat atît pe acest om, cît și arhitectura lui, dar și pe acelea care au creat adevărate valori ale arhitecturii românești interbelice și, poate, prin acest demers și prin prezentarea acestui om și a multiculturalității sale, să ne reformulăm opțiunile și pe noi ca arhitecți care, în momentul de față, plutim undeva în zona creatorilor sau a prestatorilor de servicii", a declarat Nicolae Țaric, președintele Ordinului Arhitecților din România, filiala Brașov.

Expoziția cuprinde 66 de lucrări de pictură și grafică, realizate în tehnici diverse: ulei pe pînză, acuarelă, grafic, pastel ș.a. În funcție de criteriile tematice și stilistice, lucrările sînt grupate în mai multe cicluri: "Alb și Negru", "Peisaj",

"Iași", "Ceinărie", "Acuarele" și "Pastel". De asemenea, sînt prezente și 11 caiete de schițe realizate de Ilinca Rowell-Cantacuzino. Dacă peisajele lui George Matei Cantacuzino sînt fidele unei viziuni obiective marcate de experiența postimpresionismului, iar construcția riguroasă, delimitarea exactă a planurilor, interesul pentru peisajul urban sugerează faptul că lumea este privită mai ales cu ochii profesionistului, ai arhitectului, lucrările Ilincai Rowell-Cantacuzino se plasează pe coordonate artistice diferite, fiind solid ancorate în actualitatea artistică contemporană, ele fiind în primul rînd rodul unor confesiuni intense personalizate.

Destine unite prin arta plastică

Deși nu s-au cunoscut niciodată, George Matei Cantacuzino și Ilinca Rowell-Cantacuzino sînt doi artiști speciali în felul lor, care, prin această expoziție, s-au înfîlțit, accentuînd și mai mult ideea de legătură spirituală prin timp. George Matei Cantacuzino s-a născut în 1899, la Viena, a studiat arhitectura la Academie des Beaux-Arts Paris și a proiectat în România cîteva dintre cele mai semnificative edificii ale vremii, precum Banca Chrissoveloni din București. Numele său este legat și de Hotelul "Bellona" și Villa Aviana de pe litoralul Mării Negre, precum și de proiectul de restaurare a Palatului Mogoșoaia. A fost condamnat la cinci ani de muncă silnică de regimul comunist.

Suferința îndurată s-a concretizat în scrieri cu caracter filozofic și în pictură, unde se regăsește principiul libertății care a călăuzit spiritul său creator. Ilinca Cantacuzino s-a născut și a crescut în Anglia, dar și-a cunoscut bunicul prin intermediul bunicii sale, Sanda Cantacuzino, și prin picturile lui care și-au lăsat o puternică amprentă asupra practicii sale artistice.

Expoziția "In the blood/ Legături de sine" este un prim pas către o necesară rezaștere a lui George Matei Cantacuzino - pictorul supranumit "croniarul spiritualității românești", în spațiul cultural românesc, dar și o redescoperire de către tinerile generații a valorilor autentice ale spațiului spiritual românesc. "In the blood" se va afla pe simeze pînă pe 9 martie.

AGENDA culturală

Teatru

Teatrul "Sică Alexandrescu" va invita **sîmbătă, 23 februarie, ora 19.00**, Sala Mare la spectacolul "Butoiul cu pulbere" de Dejan Dukovski. Regia: Cristi Juncu. Scenografia: Cosmin Ardeleanu. În distribuție: Mircea Andreescu, Mihai Bica, Vlad Jipa, Marius Cordoș, Marius Cisar, Relu Siriteanu, Dan Săndulescu, Gabriel Costea, Demis Muraru, Iulia Popescu, Mirela Borș, Constanța Comănoiu, Maria Gîrbovan. Prețul biletelor: categ. I. 9 lei; categ. II. 7 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei.

Duminică, 24 februarie, ora 17.00, Sala Studio are loc spectacolul "Fuck You Eu.Ro.Pa!" de Nicoleta Esinencu. Regia: Claudiu Goga. Cu: Ligia Stan. Prețul biletelor: categ. I. 7 lei; categ. II. 5 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei. ; **ora 19.00** Sala Mare reprezentația piesei "Colonelul și păsările" de Hristo Boicev. Regia: Alexandru Dabija. Scenografia: Agata Secelean. În distribuție: Vlad Jipa, Viorica Geantă Chelbea, Iulia Popescu, Ligia Stan, Bianca Zurovski, Mirela Borș, Maria Gîrbovan. Prețul biletelor: categ. I. 9 lei; categ. II. 7 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei.

Invitație la operă

Opera Brașov va invita **sîmbătă, 23 februarie, ora 18.30**, Sala Operei la o seară specială cu... "Don Pasquale" de G. Donizetti. Regia: Cristian Mihăilescu. Dirijor: Dorel Munteanu. În distribuție: Dan Popescu, Nicoleta Chirilă, Mihai Irimia (debut), Bogdan Zaharia (Opera Națională Română Iași), Aurel Aron, Nermina Damian. Scenografia: Rodica Garștea. Corul și Orchestra Operei Brașov. Ca mai populară și cea mai comică operă alături de "Bărbierul din Sevilla" (de Gioacchino Rossini), cîntată de zeci de ani, cu același succes, pe cele mai importante scene ale lumii. Muzica și textul creează o relaxare extraordinară datorită subiectului comic. Surprize tot mai neașteptate: bani risipiți pe toalete luxoase și mobilă, seri la restaurante... banii lui don Pasquale, bătrînel bogat și zgîrcit care și-a dorit ceea ce nu merita: o tinăre angelică să-i fie soție. Dar ce este în afara legilor naturii, poate să devină tragic sau comic. Inovațiile regizorale ale celui greu de egalat în idei și concepții, Cristian Mihăilescu, o scenografie care răstoarnă uzanțe, aducînd pe scenă o statuie "vie", o finită arteziană reală, precum și arii memorabile, duete inefabile, operi extraordinare, toate fac din spectacolele Operei Brașov adevărate evenimente. Biletele se vind la sediul Operei din str. Bisericii Române nr. 51, tel. 0268-419380 și la Agenția Operei din str. G. Barițiu nr. 20, tel. 0268-471889. Program Agenție: Marți - Vineri 11.00 - 18.00; Sîmbătă 11.00 - 14.00. Preț bilete: 15, 10 lei; 5 lei pentru elevi, studenți și pensionari.

Teatru pentru copii

Teatrul "Arlecchino" va invita **duminică, 24 februarie, orele 10.30 și 12.00**, la spectacolul "Gulliver în țara păpușilor" de Liviu Steciuc, după Joseph Pehr. Regia artistică: Liviu Steciuc. Scenografia: Simo Eniko. Interpretază: Adrian Dobrescu, Manuela Zaharie, Petronela Rujean, Maria Suciuc, Marius Stroe, Miriana Brănduș, Adrian Farca.

Lansare de carte

Libris Brașov va invita **luni, 25 februarie, ora 13.00** la Librăria „Șt. O. Iosif”, la lansarea volumului: "Biblioteca în flăcări" de Radu Principe de Hohenzollern-Veringen. "Biblioteca în flăcări" ilustrează un tip complementar de leadership, în România devenită - instituțional - europeană; un mod regal de a fi lider, de a avea putere nu prin bani, prin politică ori prin trusturi de presă, ci prin forța exemplului personal, prin spiritul de răspundere, prin loialitatea față de țară, prin generozitate și îndeplinirea rolului de model în societate. Toate acestea nu sub semnul datoriei civice sau al vocației istorice, ci al unui fel peren de a reprezenta statalitatea și identitatea românească. Și, mai presus de toate, din respect pentru viața românească și cea europeană, în general, care nu se limitează, în realitate, la îngustimea tragicomică a onora dintre cei care ne conduc din punct de vedere politic. Prezintă: Alțeta Sa Regală, Principele Radu al României.

Recitalul de la ora cincii

Opera Brașov și Muzeu "Casa Mureșenilor" va invita **miercuri, 27 februarie, ora 17.00** la "Recitalul de la ora cincii" - "Soapte". Interpreți: soprana Ioana Mărgărit și pianista Sena Ducariu. În program, lucrări de Tiberiu Brediceanu, Filaret Barbu, Virgil Mihăilescu, Giacomo Puccini. Arii din opere, operete, canțonete, lieduri, cîntece, într-o interpretare valoroasă, plină de sensibilitate și originalitate. O paletă diversă de exprimare artistică. Recitalul are loc la sediul Muzeului, intrarea publicului făcîndu-se pe bază de invitații, în funcție de numărul locurilor existente.

Seara filmului românesc

Biblioteca Județeană "George Barițiu", Secția Împrumut Carte, va invita **vineri, 29 februarie, ora 17.30**, în Mansarda Casei Baiulescu, la "Seara Filmului Românesc" - "Un bulgăre de humă". Regia: Nicolae Mărgineanu. Scenariu: Mircea Radu Iacoban și Nicolae Mărgineanu. Imaginea: Relu Moraru. Muzica: Cornel Țăranu. Decoruri: Magdalena Mărășescu. Sunet: ing. Silviu Camil. Montaj: Nita Chivulescu. Producător: România film - 1989. Cu: Dorel Vișan, Adrian Pintea, Mioara Iftim, Maria Ploaie.